

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

==== Izpitna pola 1 ====

Obča zgodovina

Četrtek, 9. junij 2016 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.
Izpiti poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpisite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec).

Izpiti pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogu je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte v **izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.
Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

M 1 6 1 5 1 1 1 1 0 3

Razvoj demokracije

1. Parlamentarna demokracija je politični sistem, ki temelji na delitvi oblasti na tri veje.

Dopolnite spodnjo preglednico z izrazi: sodna oblast, zakonodajna oblast, parlament, vlada.

Veja oblasti	izvršilna oblast		
Organ oblasti			sodišča

(2 točki)

2. Svojo moč so evropske države krepile z oblikovanjem svetovnih imperijev.

Nenadoma se je začela prava dirka vseh narodov za čim bolj divje predele sveta, in najbolj divji so jim prišli najbolj prav. Teh krajev niso potrebovali samo za prodajo svojega blaga, ampak tudi za to, ker je bilo tam veliko stvari, ki jih je v domači deželi primanjkovalo /.../

(Vir: Gombrich, E. H., 1991: Kratka svetovna zgodovina za mlade bralce, str. 258–259. DZS. Ljubljana)

- 2.1. S pomočjo zgornjega besedila pojasnite pomen kolonij za kolonialne sile na gospodarskem področju.

- 2.2. Kateri evropski državi sta bili po združitvi novinki pri delitvi kolonij?

(2 točki)

3. Imperialistična nasprotja so pripeljala do prve svetovne vojne. Povod je bil atentat na avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu.

Zaslišanje Gavrila Principa

Predsednik sodnega senata: Kakšno mnenje o Avstriji je bilo v vaših lokalih?

Obtoženi: Menili smo, da je Avstria zlo za naše ljudstvo, kakor dejansko tudi je, in da ni potrebna.

Pr.: Kakšno je bilo mnenje glede Srbije, ali bi bilo za Bosno koristno, da se pridruži Srbiji?

Ob.: Menili smo, da bi se vsi Jugoslovani združili. Seveda bi imela Srbija kot svobodni del Jugoslovanov moralno dolžnost pomagati k temu zedinjenju, bila naj bi nekaj takega, kakor je bil Piemont v Italiji.

(Vir: Zadnik, Š., 1978: Zbirka zgodovinskih virov, str. 6–7. DZS. Ljubljana)

- 3.1. Kateri organizaciji, ki je izvedla atentat, je pripadal Gavrilo Princip?
3.2. Glede na zgornje besedilo navedite vlogo Srbije pri združevanju Jugoslovanov.

(2 točki)

4. Vse vpletene države so ob začetku vojne leta 1914 vojakom obljudljale, da bodo za božič že doma, a je vojna trajala dobra štiri leta.

- 4.1. Katero orožje, katerega posledice prikazuje slika 1, je bilo prvič uporabljeno v prvi svetovni vojni?
4.2. Navedite dve posledici uporabe tega orožja.

(2 točki)

Slika 1

(Vir: Gabrič, A., in Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 13. DZS. Ljubljana)

5. Rusija je bila pred prvo svetovno vojno gospodarsko in politično ena najbolj zaostalih držav v Evropi.

Prelivanje krvi v prvi svetovni vojni je postal pobuda za rusko revolucijo. Car Nikolaj je želel z vstopom Rusije v vojno proti Nemčiji svoji državi povrniti ugled, ki ga je izgubila v katastrofalnem porazu v rusko-japonski vojni v letih 1904–1905.

(Vir: Cummins, J., 2009: Slavna poglavja zgodovine, str. 201. Didakta. Radovljica)

- 5.1. Proti kateri neevropski državi je Rusija že leta 1905 doživelva poraz?
- 5.2. Glede na sliko 1 v barvni prilogi navedite, na čigavi strani se je v prvi svetovni vojni bojevala Rusija.
- 5.3. Navedite vzroke, zaradi katerih je leta 1917 izbruhnila februarska revolucija.

(3 točke)

6. Pojasnite navedena pojma, povezana z dogajanjem v Sovjetski zvezi po utrditvi komunistične oblasti.

PLANSKO GOSPODARSTVO

GULAGI

(2 točki)

7. Tudi določila versajske mirovne pogodbe so Nemčijo zelo prizadela. Pri rešitvah si pomagajte s spodnjim besedilom in sliko 2 v barvni prilogi.

Členi od 160 do 213 so urejali vprašanja nemške armade, tako kopnih kot pomorskih sil, ki je lahko odtlej imela največ 100.000 mož kopne vojske, mornarico pa so omejili na 6 linijskih ladij, 6 malih križark, 12 rušilcev in 12 torpedovk.

Člen 231 je vseboval določila o povračilu vojne škode. Ta je znašala 100 milijard zlatih mark, od katerih je treba plačati 20 milijard takoj, ostalih 80 pa v 30-tih letih.

(Vir: 20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in sliki, 1918–1939, str. 12–13. DZS. Ljubljana, 1996)

- 7.1. Kaj je mirovna pogodba določala za nemške oborožene sile?
- 7.2. Navedite, katera ozemlja je Nemčija izgubila na zahodu.
- 7.3. Kaj je mirovna pogodba določala glede vojaškega stanja Porenja?

(3 točke)

8. Po kapitulaciji leta 1918 je Nemčija doživljala veliko krizo.

Navedite dve težavi, s katerima se je Nemčija srečevala takoj po vojni na notranjepolitičnem področju.

(2 točki)

Slika 2: Rosa Luxemburg s sodelavcem Karlom Liebknechтом

(Vir: Berzelak, S., 1998: Zgodovina 2, str. 62. Modrijan. Ljubljana)

9. Adolf Hitler je bil leta 1933 imenovan za kanclerja in takoj začel utrjevati svojo oblast.

- 9.1. Kateri dogodek, ki ga prikazuje slika 3, je Hitler izkoristil za uvedbo izrednih razmer v Nemčiji in obračun z opozicijo?
- 9.2. Navedite metode, s katerimi je Hitler obračunaval s politično opozicijo.

(2 točki)

Slika 3

(Vir: Nešović, B., in Prunk, J., 1993: 20. stoletje, str. 44. DZS. Ljubljana)

10. Po prevzemu oblasti so nacisti začeli ustanavljati koncentracijska taborišča. Evangeličanski pastor Martin Niemöller, ki je bil med letoma 1937 in 1945 zaprt v koncentracijskih taboriščih Sachenhausen in Dachau, je zapisal:

»Ko so nacisti prišli po komuniste, sem molčal,
saj nisem bil komunist,
Ko so zapirali socialdemokrate, sem molčal,
saj nisem bil socialdemokrat.
Ko so prišli po katoličane, nisem protestiral,
saj vendar nisem katoličan.
Ko so prišli pome, ni bilo nikogar več,
ki bi lahko protestiral.«

(Vir: Gabrič, A., in Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 43. DZS. Ljubljana)

10.1. Glede na zgornje besedilo navedite pripadnike dveh političnih strank, ki so jih nacisti najprej zapirali v koncentracijska taborišča.

10.2. Pojasnite, s kakšnim namenom so nacisti ustanavljali koncentracijska taborišča.

(2 točki)

Sodelovanje in konflikti v 20. stoletju

11. Druga svetovna vojna je bila nadaljevanje prve svetovne vojne.

Nemci so imeli na Sommi po dveh letih vojne v jarkih izredno močno utrjene položaje, z zaklonišči tudi do 13 metrov globoko, ranljivimi le z najtežjim topništvom. 1. julija se je iz zavezniških jarkov dvignilo 100 000 vojakov /.../ Nemške strojnice so imele lahko delo;

(Vir: Stolečje svetovnih vojn, str. 70. Cankarjeva založba. Ljubljana, 1981)

23. 5. 1939 je Hitler povabil 13 vodilnih nemških vojaških osebnosti iz vojske, letalstva in mornarice na sestanek, na katerem je razkril svoje načrte. Velika vojna, v kateri utegne biti med nemškimi nasprotniki tudi Anglija, bo leta 1942 ali 1943. Dotlej bo Nemčija s svojim »bliskovitim« načinom nasilno rešila še nekatera vprašanja, med njimi najprej Poljsko, ki mora biti urejeno še leta 1939.

(Vir: Stolečje svetovnih vojn, str. 144. Cankarjeva založba. Ljubljana, 1981)

Obkrožite črko pred izbrano vojno.

A PRVA SVETOVNA VOJNA

B DRUGA SVETOVNA VOJNA

S pomočjo zgornjih besedil ter slik 1 in 3 v barvni prilogi v obliki krajšega razmišljanja opišite prvo ali drugo svetovno vojno v Evropi. Pri zapisu upoštevajte: katere države so z napadom sprožile vojno; katere vojaške novosti je prinesla v bojevanju; vloga Francije v vojni; kako je vojna spremenila življenje civilnega prebivalstva.

(5 točk)

M 1 6 1 5 1 1 1 1 0 9

12. Prebivalstvo okupiranih držav se je različno odzvalo na zasedbo. Del prebivalstva se odloči za kolaboracijo, na drugi strani pa se razvijejo odporniška gibanja.

Povežite pojme v desnem stolpcu z njihovo razlago v levem tako, da na prazno črto v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ sinonim za izdajalca	A Jugoslavija
_____ aktivna oblika odpora	B kvizling
_____ poljsko odporniško gibanje	C ilegalni tisk
_____ oskrbovanje okupatorske vojske	D gverila
_____ močna partizanska vojska	E Armia Krajowa
_____ pasivna oblika odpora	F gospodarska kolaboracija

(3 točke)

13. Še pred koncem vojne so se sestali »veliki trije« v Jalti na polotoku Krimu.

Naša neupogljiva volja je iztrebiti nemški militarizem in nacizem ter skrbeti za to, da Nemčija ne bo več mogla motiti svetovnega miru. Odločeni smo razorožiti vse nemške oborožene sile enkrat za vselej, uničiti vso nemško industrijo, ki bi se mogla spremeniti v vojaško, izkoreniniti nacistične zakone.

(Vir: Conte, A., 1969: Jalta, str. 372 in 373. Borec. Ljubljana)

- 13.1. S pomočjo zgornjega besedila navedite, kako je zavezniška vojska želela uničiti nemški militarizem.

- 13.2. Glede na sliko 4 v barvni prilogi navedite, kako je bila po vojni upravno razdeljena Nemčija.

(2 točki)

14. Zavezniki so v Potsdamu sprejeli tudi odločitev, kako obravnavati glavne krivce za vojno.

Katero ustanovo so predvideli za izrekanje kazni?

(1 točka)

15. Po drugi svetovni vojni se je začela hladna vojna, ki ni bila niti vojna niti mir.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi rešitvami, povezanimi s hladno vojno.

- A Med hladno vojno sta imeli najpomembnejšo vlogo v svetu ZDA in Sovjetska zveza.
- B Krizna žarišča v svetu so reševali mirno.
- C ZDA so z ustanovitvijo Severnoatlantskega pakta žebole ustaviti širjenje komunizma.
- D Sovjetska zveza je kot protiutež zvezni NATO ustanovila gibanje neuvrščenih.
- E Denarno pomoč Marshallovega načrta je sprejela večina držav vzhodne Evrope.
- F »Železna zavesa« označuje razmejitev med vzhodno in zahodno Evropo.

(3 točke)

16. Moč in vpliv Sovjetske zveze je po drugi svetovni vojni zelo narasla.

16.1. Katero značilnost hladne vojne prikazuje slika 4?

16.2. Kdo je »Joe«, ki prepoveduje vstop na zahodno stran?

(2 točki)

Slika 4

(Vir: Gabrič, A., in Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 81. DZS. Ljubljana)

17. OZN je bila ustanovljena za ohranjanje svetovnega miru in varnosti. Toda v reševanju nekaterih kriznih žarišč in mednarodnih sporov je bila neuspešna.

Varnostni svet ZN se je v sredo spomnil genocida v Ruandi, ki ga je namestnik generalnega sekretarja ZN Jan Eliasson označil za eno najbolj temnih poglavij človeške zgodovine. Marca in aprila 1994 so Hutujci pobili skoraj milijon Tutsijev, VS ZN pa je bil tiho.

(Vir: <http://www.politikis.si/?p=125043>. Pridobljeno: 30. 10. 2014.)

Navedite dva primera po hladni vojni, pri katerih OZN ni uspelo ustaviti nasilja.

(1 točka)

18. Sovjetska zveza je kmalu po vojni državam vzhodne in jugovzhodne Evrope vsilila svojo nadoblast in sovjetski sistem.
 - 18.1. Navedite pet evropskih držav, ki so spadale v vzhodni blok. Pomagajte si s sliko 4 v barvni prilogi.
 - 18.2. V katero vojaško organizacijo so povezali države vzhodnega bloka?
 - 18.3. Kakšne so bile posledice sovjetizacije vzhodne Evrope v gospodarstvu?

(3 točke)

19. Leta 1953 je Stalin umrl, nasledil ga je Nikita Hruščov, ki si je med nalogami zadal tudi izboljšanje odnosov z Zahodom in destalinizacijo.

V zvezi z destalinizacijo je bila izdana vrsta odlokov:

1. Odlok o amnestiji zapornikov, ki so bili obsojeni na manj kot pet let zapora.
2. Odlok o osvoboditvi kremeljskih zdravnikov. /.../
8. Amnestija sovjetskih državljanov, ki so med vojno sodelovali z Nemci.
12. Revizija vseh obsodb vseh političnih zapornikov.

(Vir: 20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in slikah, Utrinki iz svetovne zgodovine 1945–1990, str. 48. DZS. Ljubljana, 2000)

- 19.1. S pomočjo zgornjega besedila navedite, v čem se je kazala destalinizacija.
- 19.2. Kateri krizni žarišči v slovenski soseščini sta se rešili kmalu po otopliti odnosov med Vzhodom in Zahodom?

(2 točki)

Slika 5: Spominski kovanec ob 50. obletnici podpisa avstrijske državne pogodbe

(Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Avstrijski_evrokovanci. Pridobljeno: 24. 11. 2014.)

20. Češkoslovaška je program korenitih reform začela sprejemati pod vodstvom Aleksandra Dubčka.

- 20.1. Katere spremembe je prinesla destalinizacija na Češkoslovaškem?
- 20.2. Kako so se na dogodke in reforme na Češkoslovaškem odzvali Sovjetska zveza in voditelji vzhodnega bloka?
- 20.3. Kako imenujemo to obdobje reform (političnih sprememb)?

(3 točke)

Slika 6

(Vir: <http://mss.svarog.si/zgodovina/4/econtent/images>. Pridobljeno: 28. 10. 2014.)

21. Med hladno vojno je nasprotja med blokoma blažilo gibanje neuvrščenih, ki so se mu pridružile predvsem države tretjega sveta.

5. spoštovati pravico slehernega naroda, da se brani individualno ali kolektivno, skladno z listino Združenih narodov.
 6. a) odpovedati se sporazumu o kolektivni obrambi za povečanje posebnih koristi katere izmed velikih sil ...
 8. reševati medsebojne spore z miroljubnimi sredstvi ...

(Vir: Zadnik, Š., 1968: Zbirka zgodovinskih virov za četrти razred gimnazije, str. 276. DZS. Ljubljana)

S pomočjo zgornjega besedila razložite dve pomembni načeli oz. cilja, za katera si je prizadevalo gibanje neuvrščenih.

(2 točki)

22. Razmere v Aziji so bile po drugi svetovni vojni zaradi protikolonialnih in osvobodilnih gibanj zelo napete. V nekaterih delih so prerasla v spopade. Med najodmevnnejšimi sta bili vojni v Koreji in Vietnamu, ki sta bila po drugi svetovni vojni razdeljena na severni in južni del.

Prvi ameriški marinci so prispevali v Južni Vietnam marca 1965. Do julija istega leta jih je bilo v državi že 50.000 ... Vietkongovski in severnovietnamski vojaki so prejemali vojaško in finančno pomoč iz komunistične Kitajske in ZSSR, vendar državi nista poslali svoje kopenske vojske.

(Vir: Velika ilustrirana enciklopedija: Zgodovina, str. 431. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2009)

Problem Koreje je v tem, da sta bili dve. /.../ in ko so se leta 1949 sovjetske in ameriške okupacijske čete umaknile, sta ostali na obeh straneh 38. vzporednika dve državi – ena socialistična pod varstvom Sovjetske zveze in Kitajske, druga kapitalistična pod pokroviteljstvom Zahoda.

(Vir: Stoletje svetovnih vojn, str. 322–323. Cankarjeva založba. Ljubljana, 1981)

Obkrožite izbrano vojno in odgovorite na vprašanja. Pomagajte si s zgornjima besediloma ter slikama 5 in 6 v barvni prilogi.

A KOREJSKA VOJNA

B VIETNAMSKA VOJNA

- 22.1. Pod vplivno območje katere države je spadal severni in pod katero južni del?
- 22.2. Kje je potekala meja v državi po drugi svetovni vojni?
- 22.3. Pojasnite vlogo ZDA v vojni.
- 22.4. Kakšna je bila politična podoba po vojni?

(4 točke)

23. Med velikimi kriznimi žarišči po drugi svetovni vojni sta bila Bližnji vzhod in Kuba.

Na črto pred značilnostmi kriznih žarišč v levem stolpcu prepišite ustrezno črko iz desnega stolpca.

____ Jaser Arafat, voditelj PLO	
____ poraz v Prašičjem zalivu	B Bližnji vzhod
____ sueška kriza	
____ Fidel Castro	K Kuba
____ Gaza in Zahodni breg	
____ rdeči telefon	

(3 točke)

24. Obdobje hladne vojne je sovpadalo z osamosvajanjem kolonij, ki so se po osamosvojitvi spopadale z gospodarskimi in političnimi težavami.

24.1. Pojasnite značilnosti neokolonializma.

24.2. S katerimi gospodarskimi težavami so se spopadale nekdanje kolonije?

(2 točki)

25. Obkrožite dve pravilni trditvi, povezani s kulturo, v drugi polovici 20. stoletja.

- A Filmska industrija se je najbolj razvijala v Evropi.
- B V glasbi se je v šestdesetih letih uveljavil rock and roll.
- C Komunistične države so kulturno ustvarjalnost omejevale s strogo cenzuro.
- D ZDA so razvijale t. i. klasično kulturo, zlasti balet.

(2 točki)

15/20

V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

Barvna priloga (k Izpitni poli 1)

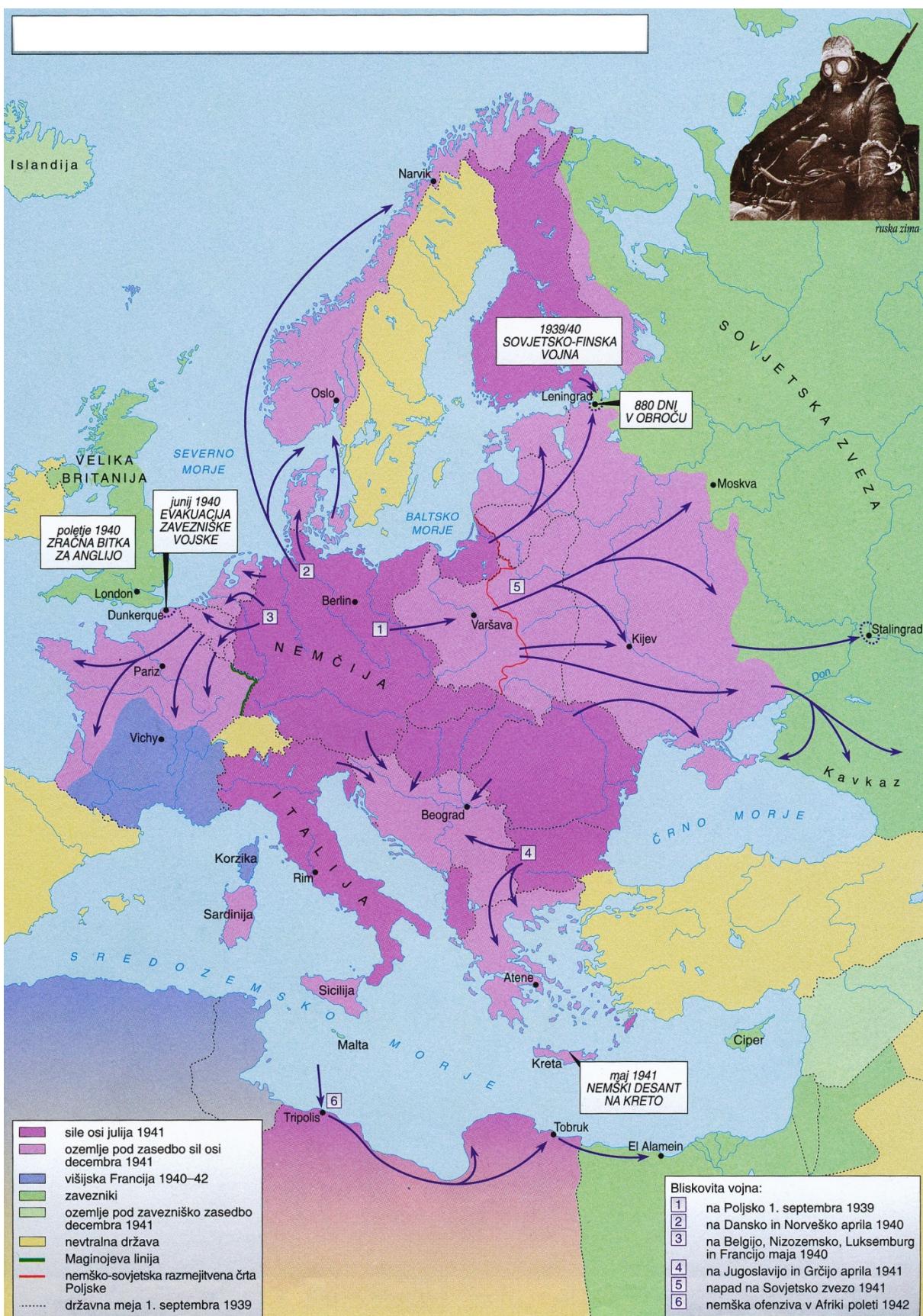
Slika 1: Evropa v prvi svetovni vojni

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 59. Modrijan. Ljubljana, 1999)

Slika 2: Nemška zahodna meja v letih 1923–1936

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 61. Modrijan. Ljubljana, 1999)

Slika 3: Vojskovovanje v Evropi in severni Afriki od septembra 1939 do novembra 1942

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 71. Modrijan. Ljubljana, 1999)

Slika 4: Srednja Evropa v letih 1945–1980

(Vir: Zgodovinski atlas za osnovno šolo, str. 50. DZS. Ljubljana, 1999)

Slika 5: Korejska vojna

(Vir: Gabrič, A., in Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 98. DZS. Ljubljana)

Slika 6: Vietnam

(Vir: Gabrič, A., in Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 99. DZS. Ljubljana)